

Ν. Κουράκη και Α. Τρωϊάννου-Λουλά,
Εγκληματολογικοί Ορίζοντες Β΄: Ειδικά εγκληματολογικά
θέματα, Αθήνα, Σάκκουλας 1991, σελ. 154.

Αντώνη Δ. Μαγγανά

Το Β΄ κείμενο της σειράς «Εγκληματολογικοί Ορίζοντες» είναι αντάξιο του Α΄ που παρουσιάσαμε ήδη σε προηγούμενο τεύχος της Επιθεώρησης Εγκληματολογίας.

Αποτελεί πραγματικά ευχαρίστηση να διαβάσεις τα κείμενα του Ν. Κουράκη. Ειδικότερα οι αναλύσεις για τη βία και τα ναρκωτικά είναι γραμμένες με ένα εξαιρετικά εύληπτο, επεξηγηματικό και περιεκτικό τρόπο.

Το βιβλίο διαιρείται σε πέντε μέρη. Στο τέλος παρατίθεται ένα πολύ χρήσιμο παράρτημα με τις βασικές οδηγίες για τον υποψήφιο ερευνητή που επιθυμεί να εκπονήσει μια εγκληματολογική εργασία.

Στο πρώτο μέρος του συγγράμματος επιχειρείται να προσδιορισθεί η έννοια και τα κριτήρια του εγκλήματος από εγκληματολογική άποψη. Το δεύτερο μέρος στρέφεται γύρω από την έννοια και τις μορφές της βίας, το τρίτο αφορά τις περιθωριακές ομάδες, το τέταρτο την τρομοκρατία και το πέμπτο και τελευταίο τα ναρκωτικά σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα.

Όπως βλέπουμε όλα τα θέματα είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα και επίκαιρα. Θα μπορούσαμε να τα κατατάξωμε στο πεδίο της «Εμπειρικής Εγκληματολογίας», κλάδου πολλά υπόσχόμενου για το μέλλον, που έχει ξεφύγει από τις στείρες διαμάχες για καθαρά θεωρητικά ζητήματα και προσκολλάται στην «πράξη» («criminologie de l' acte» σύμφωνα με τον όρο που χρησιμοποιεί η Lygia Negrier-Dormont). Ήδη στα προλεγόμενα της πρώτης έκδοσης του βιβλίου, ο συγγραφέας είχε κάμει μια σημαντική διαπίστωση με την οποία δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε απόλυτα: « [...] η έρευνα ζητημάτων όπως η έκταση των εγκλημάτων βιασμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, οι παράγοντες που ωθούν στην αυτοκτονία και ο τρόπος παράνομης διακίνησης των ναρκωτικών, παρουσιάζει το ίδιο τουλάχιστον ενδιαφέρον, όσο και η μελέτη των γενικών θεμάτων της εγκληματολογίας.»

Με τον τρόπο αυτό προσδιορίζεται το είδος και η κατεύθυνση των μελλοντικών ερευνών της «συνθετικής εγκληματολογίας» (κατά τον προσφιλή στο συγγραφέα όρο), μιας διεπιστημονικής, δηλαδή, θεώρησης των προβλημάτων. Δυστυχώς στην Ελλάδα, δεν υπάρχει ακόμη αυτή η συστηματική προσέγγιση.

Στόχος του συγγραφέα με το βιβλίο αυτό ήταν να παρουσιάσει ορισμένες πτυχές των σχετικών θεμάτων παρέχοντας έτσι ερεθίσματα για περαιτέρω επιστημονικό διάλογο.

Στην α' ενότητα που αφορά την έννοια και τα κριτήρια του εγκλήματος από εγκληματολογική άποψη τονίζεται ότι ο ουσιαστικός ορισμός του εγκλήματος σχετίζεται με τις γενικότερες ιδεολογικοπολιτικές και κοινωνικοηθικές εκτιμήσεις που επιδρούν τόσο στη θεσμοθέτηση των διαφόρων κανόνων του δικαίου όσο και στην εφαρμογή ή ερμηνεία αυτών των νόμων. Για παράδειγμα έντονη είναι η επίδραση των ιδεολογικών εκτιμήσεων στο θέμα της τρομοκρατίας καθώς και των κοινωνικοηθικών στο θέμα της άμβλωσης.

Σταθμίζοντας τους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη για το αν μία πράξη πρέπει να χαρακτηριστεί ως εγκληματική, ο συγγραφέας αναφέρει πρώτα το είδος της προσβαλλόμενης αξίας καθώς και την ένταση της προσβολής. Εφόσον η πράξη χαρακτηριστεί ως εγκληματική τότε, σε ένα δεύτερο στάδιο, πρέπει να προσδιορισθεί η κατάλληλη ποινική κύρωση αφού ληφθούν υπόψη παράγοντες όπως οι γενικοί στόχοι της ποινής, η κρατική ικανότητα απορρόφησης καθώς και η εναρμόνιση με το Σύνταγμα και τους υπέρτερους τυπικά νόμους.

Αναλύοντας την «προβληματική συμπεριφορά» υιοθετεί, κατά βάση, τις θέσεις του Durkheim και των άλλων εκπροσώπων της «παραδοσιακής εγκληματολογίας» υπό την έννοια ότι κύριο στοιχείο της εγκληματικής συμπεριφοράς είναι η έντονη προσβολή των βασικών κανόνων που στηρίζονται σε αξίες αναγκαίες για τη συντήρηση και προαγωγή των όρων της κοινωνικής συμβίωσης.

Προχωρεί όμως περισσότερο προτείνοντας και πάλι τη «συνθετική εγκληματολογία» που προσπαθεί να συγκεράσει την παραδοσιακή με τη νεωτεριστική εγκληματολογία. Οι σύγχρονες πλουραλιστικές κοινωνίες της Δύσης δεν έχουν τη συνοχή μιας αρχέγονης μονολιθικής κοινωνίας αλλά ούτε και αποτελούν αλληλοσπαρασσόμενες κοινωνίες καταδυναστευόντων και καταδυναστευομένων. Είναι μάλλον χωρισμένες σε πληθώρα μικρών αλληλοσυγκρουομένων ομάδων με ξεχωριστά συμφέροντα. Κοινός παρονομαστής των συγκρουομένων τάσεων είναι ο ποινικός νόμος που στοχεύει την αποτροπή των συγκρούσεων και την εξισορρόπηση των αντιθέσεων. Επομένως αν και δεν υφίσταται μονολιθική συναίνεση για τις προστατευτέες κοινωνικές αξίες, υπάρχει όμως πλουραλιστική συναίνεση με την έννοια της αμοιβαιότητας στη διαδικασία αποδοχής αυτών των αξιών.

Ακολουθεί η μελέτη που αφορά την έννοια, τις μορφές, τις διακρίσεις και την έκταση της βίας στη σύγχρονη εποχή. Διακρίνει τρεις κατηγορίες «εγκλημάτων βίας». Τα «εγκλήματα με χρήση βίας», τα «βίαια εγκλήματα» και τα «εγκλήματα βιαιοπραγίας» τα οποία μπορούν να στρέφονται κατά προσώπων ή πραγμάτων.

Έξω όμως από τα κυρίως εγκλήματα βίας που προβλέπονται από τον Ποινικό Κώδικα, ο συγγραφέας τονίζει τις καταστάσεις «καθημερινής βίας» (ενδοοικογενειακή βία, εκκωφαντικοί θόρυβοι από αυτοκίνητα ή μετάδοση μουσικής). Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα των καταστάσεων αυτών είναι η απόλυτη περιφρόνηση και αδιαφορία για τα δικαιώματα και την προσωπικότητα του άλλου.

Όσον αφορά το θέμα αν τα εγκλήματα βίας έχουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια, πρέπει να τονισθεί ότι τα εγκλήματα αυτά κατέχουν γενικά ένα περιορισμένο χώρο στο σύνολο της εγκληματικότητας. Αυτό όμως όσον αφορά τις στατιστικές των τελεσιδικώς καταδικασθέντων, ενώ, αντίθετα, υπάρχει μία σαφής ανοδική τάση αναφορικά με τις στατιστικές βεβαιωθέντων αδικημάτων. Εντυπωσιακό παράδειγμα αποτελεί η ληστεία. Από 25 βεβαιωμένες ληστείες το 1971 περνάμε στις 81 το 1980 και στις 840 το 1989. Η αυξητική αυτή τάση των τελευταίων χρόνων γίνεται ιδιαίτερα ανησυχητική αν ληφθούν υπόψη οι δυσκολίες στην εξιχνίαση και την αποτελεσματική τους αντιμετώπιση από την αστυνομία και τις αρμόδιες αρχές.

Ενδιαφέρουσα επίσης είναι η σύγκριση της ελληνικής εγκληματικότητας με εκείνη των άλλων ευρωπαϊκών χωρών όπου φαίνεται ότι στην Ελλάδα η εγκληματικότητα κυμάνθηκε σε μάλλον χαμηλά επίπεδα σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης (διαπίστωση που πρέπει να ληφθεί υπόψη με επιφύλαξη).

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί ο συγγραφέας δίνει τους παράγοντες που επιδρούν στην τέλεση των εγκλημάτων βίας. Το κείμενο αυτό μαζί με εκείνο που αφορά τα ναρκωτικά είναι εξαιρετικό σε ποιότητα. Επιχειρείται μία διεπιστημονική προσέγγιση όλων των πτυχών του ζητήματος.

Προηγείται η βιολογική - ηθολογική προσέγγιση που στηρίζεται στα ιδιαίτερα οργανικά - βιολογικά στοιχεία που δημιουργούν μία προδιάθεση προς το βίαιο έγκλημα. Οι νεότερες βιολογικές προσεγγίσεις τοποθετούνται στο επίπεδο της γενετικής και της νευρολογίας του εγκεφάλου και ειδικότερα ως προς τη γενετική εστιάζονται στα χρωμοσώματα. Σε ένα άλλο επίπεδο κινείται η επιστήμη της ηθολογίας που μελετά τη συμπεριφορά των εμβίων όντων στο φυσικό τους περιβάλλον. Ο άνθρωπος είναι, ίσως, το μόνο έμβιον ον στο οποίο η επιθετικότητα συνοδεύεται από μίσος και σκληρότητα.

Στην ψυχολογική προσέγγιση εκτίθενται με σαφήνεια τα δύο βασικά ρεύματα της ψυχαναλυτικής ψυχολογίας και της ψυχολογίας της συμπεριφοράς, που το καθένα προσπαθεί να εξηγήσει με διαφορετικό τρόπο το φαινόμενο της επιθετικότητας. Ο συγγραφέας πιστεύει, πάντως, ότι οι ερμηνείες αυτές μένουν ελλιπείς αν δεν ληφθεί υπόψη η επιθετικότητα που συσσωρεύεται σ' ένα άτομο μακροπρόθεσμα όταν υποχρεώνεται συνεχώς από τα πράγματα να αναστείλει τις αντιδράσεις του απέναντι

στις απογοητεύσεις που το πλήττουν. Και εδώ αναφέρει, εύστοχα, ένα απόσπασμα από το βιβλίο της συναδέλφου Φωτεινής Τσαλικογλου:¹

«αντί να σπεύδουμε να καταδικάζουμε όσους, απαντώντας σε αφόρητες αποστερήσεις, αντιδρούν μέσα από τη βία, ας αναλογισθούμε πόσο στις μέρες μας οι διέξοδοι της ζωής τείνουν συνεχώς να εκλείπουν και να αντικαθίστανται από τις τόσο γνώριμες για ορισμένους, διεξόδους θανάτου. Μία τέτοια διέξοδος είναι και η βία. Ας το δούμε έτσι.»

Ακολουθεί η κοινωνιολογική προσέγγιση με αφετηρία τη θεωρία του υποπολιτισμού της βίας βασισμένη στο ομώνυμο έργο των Wolfgang και Ferracuti καθώς και τις θεωρίες που απορρέουν από αυτήν. Μεγάλη σημασία δίνει ο συγγραφέας, και σωστά, στον παράγοντα της δυσλειτουργίας των κοινωνικοποιητικών θεσμών (οικογένεια, σχολείο, ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, Μ.Μ.Ε.).

Το κυριότερο όμως πρόβλημα που βρίσκεται στη βάση των περισσότερων εκδηλώσεων βίας είναι ο σύγχρονος αλλοτριωτικός τρόπος ζωής με τη συντελούμενη απίσχναση της προσωπικότητας και την έλλειψη υπερατομικών σκοπών.

Υπάρχουν βέβαια και ορισμένοι ειδικότεροι παράγοντες όπως οι οργανωτικές αδυναμίες της Αστυνομίας και της Δικαιοσύνης, η προβληματική δομή των φυλακών, η αύξουσα καχεξία της οικονομίας καθώς και η αύξηση της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών ουσιών.

Σαν επίλογος γίνονται ορισμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος, όπως ο εκσυγχρονισμός της ποινικής νομοθεσίας καθώς και νέα μέτρα αντεγκληματικής πολιτικής (διάφορες «συμφιλιωτικές» διαδικασίες, η «διαμεσολάβηση» μεταξύ θύματος και δράστη, η εργασία για την κοινότητα που θεσμοθετήθηκε και στην Ελλάδα με το άρ. 61 του ν 1851/1989, βελτίωση της λειτουργίας των φυλακών, οργάνωση προγραμμάτων εκμάθησης και εργασιακής απασχόλησης για τους κρατούμενους και τους αποφυλακισμένους).

Σ' ένα άλλο επίπεδο προτείνεται η διεύρυνση της συνεργασίας των ελληνικών αρχών με ξένες για τα θέματα της διεθνούς εγκληματικότητας, η σωστή αντιμετώπιση του θέματος της εμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών καθώς και η ουσιαστική προστασία των θυμάτων.

Κυρίως όμως πρέπει να αντιμετωπισθούν οι ίδιοι οι γενεσιουργοί παράγοντες αυτής της συμπεριφοράς όπως η ανισορροπία των οικονομικών μεγεθών και η γενικότερη καθίζηση θεσμών και αξιών που δυναμιτίζει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Ο περιορισμός της εγκληματικότητας είναι θέμα που αφορά όλα τα μέλη του κοινωνικού συνόλου και σε όλα τα επίπεδα της δραστηριότη-

1. *Μυθολογίες Βίας και Καταστολής*, Αθήνα, Παπαζήσης 1989, σελ. 73.

τας (οικογένεια, σχολείο, ευρύτερη επαγγελματική και κοινωνική ζωή). Ο συγγραφέας τονίζει για μία ακόμη φορά, τη σημασία ενίσχυσης του οικογενειακού θεσμού ως φορέα επικοινωνίας και διαλόγου.

Η τρίτη ενότητα του βιβλίου, γραμμένη από την Κα Τρωϊάννου - Λουλά, αφορά τις περιθωριακές ομάδες. Ως περιθωριακές ομάδες έχει επικρατήσει να θεωρούνται οι τοξικομανείς, ψυχασθενείς φυλακισμένοι, ομοφυλόφιλοι, «πόρνες» κ.α. Το περιθώριο αποτελεί, κατά τη συγγραφέα, ένα παράγοντα ενισχυτικό της εγκληματικότητας.

Όσον αφορά τις συνέπειες της περιθωριοποίησης εμφανίζονται στο ατομικό επίπεδο (αλλοτρίωση) καθώς και στο ομαδικό (διατάραξη ή και πλήρης διακοπή του κοινωνικού ελέγχου).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται και αναλύονται συνοπτικά ορισμένες μορφές περιθωριακών ομάδων όπως οι τοξικομανείς, οι αναρχικοί και τρομοκράτες καθώς και διάφορες μορφές αυτόνομης (υπο)κουλτούρας όπως οι Teddyboys, οι Hippies κ.α.

Σαν συμπέρασμα στην ενότητα αυτή, η συγγραφέας τονίζει ότι η καλύτερη απάντηση στις «κραυγές» και τις προκλητικές προσπάθειες των περιθωριακών να τους προσέξουμε είναι η προσέγγιση με κύριο στόχο το μήνυμα «θετικότητας» και απεριόριστης παραδοχής.

Στο κεφάλαιο για την τρομοκρατία γραμμένο από την Κα Τρωϊάννου - Λουλά φαίνονται καθαρά όλες οι αντιφάσεις και τα προβλήματα που θέτει η έννοια της τρομοκρατίας είτε σε σχέση με τα πολιτικά αδικήματα είτε με εκείνα του κοινού δικαίου. Συχνά πράξεις «τρομοκρατίας» χάνουν το χαρακτήρα τους όταν τελούνται κάτω από ορισμένες συνθήκες και προϋποθέσεις. Συχνά παρατηρείται επίσης στις τρομοκρατικές οργανώσεις μία αντίθεση μεταξύ των συνθημάτων εναύσματος (π.χ. αγάπη, ειρήνη) και των τρομοκρατικών μεθόδων διάδοσής τους.

Η συγγραφέας τονίζει ότι η τρομοκρατία δεν είναι μία συγκεκριμένη ιδεολογία, όπως θα μπορούσε κακώς να εννοηθεί, αλλά μια στρατηγική με τη μορφή εγκληματικής δραστηριότητας.

Ως προς τις μορφές με τις οποίες εμφανίζεται μπορούμε να τη διακρίνουμε ανάλογα με

α) τα κίνητρα και τη σκοπιμότητα (τρομοκρατία του κοινού ποινικού δικαίου, κοινωνική, πολιτική).

β) το χώρο στον οποίο εκδηλώνεται (εθνική, διεθνής)

γ) τον τρόπο εκτέλεσης των πράξεων.

Στη συνέχεια αναλύεται η έννοια του πολιτικού εγκλήματος όπου φαίνεται καθαρά η δυσκολία διάκρισης από την τρομοκρατία.

Πάντως, κατά τη συγγραφέα, ηθικές αξίες όπως η ανθρώπινη ζωή και τα βασικά ατομικά δικαιώματα υπερέχουν απέναντι στα οποιαδήποτε ηθι-

κά και άλλου είδους δικαιολογητικά στοιχεία του πολιτικού εγκλήματος που καμιά πολιτική σκοπιμότητα δεν δικαιούται να καλύπτει.

Η τελευταία ενότητα του βιβλίου, γραμμένη από το Ν.Κουράκη αφορά άλλο ένα δύσκολο και λεπτό θέμα: τα ναρκωτικά σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα.

Αρχίζει με τη διαπίστωση ότι, μετά το 1974, η Ελλάδα παύει να είναι μόνο ένας διαμετακομιστικός σταθμός και γίνεται κέντρο κατανάλωσης. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 σημειώθηκε μία ποιοτική αλλαγή (χαρακτηριστικά των χρηστών ή τοξικομανών, είδος ναρκωτικών, τρόπος διοχέτευσής τους, τρόπος αντιμετώπισης από την έννομη τάξη). Ενθαρρυντικό, πάντως, εμφανίζεται το γεγονός ότι ο αριθμός των νεαρών μαθητών ή σπουδαστών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικά κινούνται σε χαμηλότερα ποσοστά από ότι σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

Εξαιρετικής ποιότητας είναι το τμήμα που εξηγεί και αναλύει τις διαφορές κατηγορίες ναρκωτικών καθώς και τις συνέπειες από τη χρήση (τουλάχιστον όπως προκύπτει από τα υπάρχοντα στοιχεία). Πιστεύει ότι όλα ανεξαιρέτως τα ναρκωτικά ασκούν επιβλαβή επίδραση στον οργανισμό διότι είναι εξ ορισμού τοξικές ουσίες των οποίων η επανειλημμένη κατανάλωση οδηγεί σε περιοδική ή χρόνια τοξίνωση δηλαδή σε δηλητηρίαση του οργανισμού.

Όσον αφορά τις διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στον τρόπο διοχέτευσης των ναρκωτικών στην αγορά, ο συγγραφέας παρατηρεί ότι λόγω των τεραστίων κερδών που αποφέρει το εμπόριο, στη διακίνηση υπεισέρχονται κολοσσιαίες επιχειρήσεις και συνδικάτα του οργανωμένου εγκλήματος με επιστημονικό προσωπικό, ειδικευμένους δικηγόρους, εργαστήρια, ιδιότητα μεταφορικά μέσα και εσμό πρακτόρων.

Στο σημείο αυτό τονίζει την αντίφαση που υπάρχει στη στάση των κρατών απέναντι σε ορισμένα ναρκωτικά ήπιας μορφής όπως ο καπνός και το αλκοόλ όταν για οικονομικούς λόγους ανέχονται ή ακόμη και ενθαρρύνουν τη διάδοσή τους.

Σημαντικά προβλήματα παρουσιάζονται εξάλλου στην αντιμετώπιση του θέματος των ναρκωτικών τόσο στο νομοθετικό πεδίο, όσο και στο πεδίο εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας αλλά και της επιβολής και εκτέλεσης ποινών ή άλλων μέτρων υποκαταστάτων της ποινής. Συγκεκριμένα, στον τομέα της δίωξης, συνάγεται, από στατιστικά στοιχεία, ότι στη Δυτ. Ευρώπη γενικά μόνο το 5% των διακινουμένων ναρκωτικών επισημαίνεται από τις διωκτικές αρχές. Ο συγγραφέας εμφανίζεται πολύ σκεπτικός απέναντι στο μέτρο που προβλέπει την αντικατάσταση των ναρκωτικών με τη νόμιμη χορήγηση υποκαταστάτων όπως της μεθαδόνης. Σχετικά ενθαρρυντική είναι, πάντως, η διαπίστωση ότι σε ορισμένες χώρες, όπως η Δ. Γερμανία και η Σουηδία, ο αριθμός των ατόμων που έκαμαν ή κάνουν χρήση ναρκωτικών έχει αρχίσει να υποχωρεί θεαματικά σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας του 1970.

Συμπερασματικά, ως προς τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, κατά το συγγραφέα, για την αντιμετώπιση του φαινομένου, πρέπει να έχουν οπωσδήποτε ένα γενικότερο κοινωνικό χαρακτήρα και να ενισχύουν τους παραδοσιακούς κοινωνικοποιητικούς θεσμούς (σχολείο, οικογένεια, εργασία).

Ως παράρτημα στο βιβλίο παρέχονται συνοπτικά οι βασικές οδηγίες για την εκπόνηση μιας εγκληματολογικής εργασίας. Πρόκειται για ένα πολύ χρήσιμο βοήθημα ιδίως για τους φοιτητές και γενικότερα τους νέους που σκοπεύουν ν' αρχίσουν μία έρευνα. Ακολουθεί ένα ευρητήριο της ύλης που βοηθά αποτελεσματικά στον εντοπισμό των θεμάτων.

Τέλος θάταν παράλειψη να μην αναφέραμε ότι τα κείμενα συνοδεύονται και από παραστατικές εικονογραφίες.

Ως γενικό συμπέρασμα για το υπό κρίσιν βιβλίο θα θέλαμε να τονίσουμε ότι, και εδώ όπως και στο τεύχος Α', τα προβλήματα αντιμετωπίζονται με τρόπο σφαιρικό και διεπιστημονικό κατά το μέτρο βέβαια που επιτρέπουν τα ελληνικά εμπειρικά δεδομένα.

Ο νέος αυτός τρόπος συγγραφής έχει μεγάλη σημασία για τον καθορισμό της μελλοντικής πορείας της εγκληματολογικής επιστήμης. Αντί οι προσεγγίσεις των θεμάτων να βασίζονται σε θεωρητικές αναλύσεις και κατασκευές, ο συγγραφέας ξεκινά από το συγκεκριμένο πρόβλημα και με μια σφαιρική προσέγγιση που περιλαμβάνει διάφορα στατιστικά, κοινωνιολογικά και νομικά στοιχεία, δίνει μία πολύ πιο ακριβή εικόνα του προβλήματος απ' ότι έδιναν οι προηγούμενες αναλύσεις.

Οπωσδήποτε τα δεδομένα (κυρίως εμπειρικά) που διαθέτομε σήμερα είναι πολύ πιο πολλά. Επίσης, στην προκειμένη περίπτωση βοηθά η διεπιστημονική προσέγγιση και η νομική κατάρτιση του συγγραφέα.

Πιστεύουμε ότι ο τρόπος αυτός ανάπτυξης των θεμάτων είναι ο σωστός τρόπος παρουσίασης και αντιμετώπισης των συγκεκριμένων προβλημάτων που απασχολούν την εγκληματολογική επιστήμη.